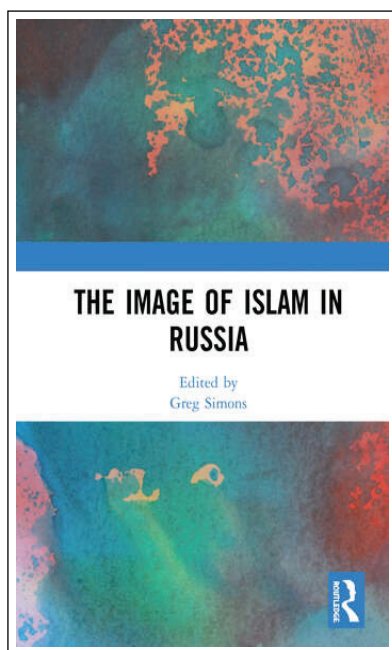

The Image of Islam in Russia

Greg Simons (red.)

London: Routledge 2021

136 sider. ISBN 9780367642631

Omtalt av **Cecilie Endresen** [førsteamanuensis, Institutt for kulturstudier og orientalske språk, Universitetet i Oslo, cecilie.endresen@ikos.uio.no]

Selv om Russland har Europas største muslimske befolkning, på minst 14 millioner og i flertall i ni av republikkene, er islam og muslimer i Russland perifere temaer både i områdestudier og i religionsforskningen. Det demografiske tyngdepunktet i sør, fra Svartehavet gjennom Kaukasus og Sentral-Asia, utgjør historisk sett den islamske verdens nordlige grense. Etnisk og språklig er muslimene en broket forsamling, med forskjellige religionsforståelser, erfaringer og forhold til myndighetene. Som de fleste andre steder har også muslimer i Russland forskjellig syn på hva religionen skal bety, hvem som skal bestemme og på hvilket grunnlag. Tross statens sterke restriksjoner på religionsfriheten, som beskrevet på s. 7 i boken *The Image of Islam in Russia*, har islam samtidig status som en av landets «tradisjonelle» religioner. I boken får vi innblikk i forskjellige sider av russisk religionspolitikk og hvordan den har preget utviklingen av islam siden sovjettiden.

Russlandsviteren Greg Simons er bokens redaktør og bidrar med en knapp, men nyttig introduksjon med relevant bakgrunnsinformasjon. Den manglende enheten muslimer imellom både politisk og institusjonelt presenteres som «spesifikke omstendigheter» (s. 2), selv om fragmentering av islamsk autoritet blant moderne muslimer verden over snarere hører til regelen, ikke unntaket. Deretter følger syv kapitler som belyser aspekter av den religionspolitiske dynamikken i Russland på forskjellige nivåer.

I «Islamic practice and state policies towards religion in post-Soviet Russia» (kap. 1) utforsker Bulat Akhmetkarimov forholdet mellom islam og stat siden 1990-årene, da myndighetene i liten grad la seg oppi hva muslimene drev med. Fra rundt 2000 økte imidlertid statens inngripen, og regimevennlige islamske uttrykk, definert som «tradisjonelle», ble sterkt favorisert. I «Discussions about indigenous, national and transnational Islam in Russia» (kap. 2) drøfter Kaarina Aitamurto myndighetenes forsøk på å skape en «nasjonal islam» som motsats til «truende», «transnasjonale» former, en kunstig dikotomi vi gjenfinner i de fleste europeiske land. I motsetning til de vesteuropeiske visjonene om «hjemlig» islam er imidlertid Kremls versjon av «god» islam en som er sosialt og politisk konservativ, på parti med Putin mot «vestlige» og liberale verdier.

I kapittel 3, «Religious political technology: Damir Mukhetdinov's 'Russian Islam'», viser Michael Kemper hvordan en ledende mufti i Moskva har utmeislet en «tradisjonalistisk» form for islam for å innynne seg hos Kreml, storsamfunnet og den ortodokse kirken. Gulnaz Sibgatullinas kapittel 4, «Translating Islam into the language of the Russian state and the Orthodox Church», viser hvordan språkbruken til lederen i et offentlig muslimsk organ etterligner språkbruken til den ortodokse eliten for å fremstille islam som en hjemlig russisk tradisjon. I kapittel 5, «Constructing the image of Islam in contemporary Russian print media: the language strategies and politics of misrepresentation», undersøker Sofya Ragozina stereotypiske fremstillinger av islam og muslimer i seks riksaviser. Kapittel 6, av Erik Vlaeminck, tar derimot for seg muslimer i russiske spillefilmer, «Islamic masculinities in action: the construction of masculinity in Russian visual culture about the Chechen wars». Syvende og siste kapittel, «Crafting mosque-state relations through community-service work: the case of Yardam mosque in Kazan, Tatarstan» av Liliya Karimovatar analyserer stat-moské-forhold på lokalt nivå.

Alle kapitlene er interessante, utfyller hverandre og kommer i logisk rekkefølge. Forskning på religion innen områdestudier er ofte underteoretisert og lite komparativ, men alle bokens bidragsyttere bestreber seg på å løfte blikket og omgås normative kategorier kritisk og analytisk. Gjennomgangstemaer i kapitlene er definisjonsmakt og debatter om representativitet, autentisitet og legitimitet. Islams «image» er ikke sentralt, til tross for hva som antydes i bokens tittel, og fokus er snarere på de materielle og institusjonelle aspekter. Bokens overordnede tema er hvordan muslimer selv definerer, bygger og strides om «islam» innen det strukturelle og politiske rammeverket i Russland, og en mer presis tittel ville derfor vært *Islam and Muslims in Putin's Russia*.

Når det er sagt: Det er kun permen og ISBN-nummeret som gjør dette til en bok. Introduksjonen og alle kapitlene er identisk med *Religion, State and Society* fra 2019 (vol. 47 nr. 2), med unntak av kapittel 5, som ble publisert i utgaven etter (2020, 48 nr. 1). Dette opplyses det om i bokomtalen på forlagets nettside og i boken. Intet tyder på at redaktøren eller kapittelforfatterne har vært involvert i overgangen fra tidsskriftartikler til bokkapitler. Ikke en bokstav later til å være endret, annet enn at

et nytt stikkordsregister er inkludert i boken, men dette er så mangelfullt og tilfeldig at det hadde vært bedre uten. Vladimir Putin, for eksempel, er i henhold til registeret bare omtalt en eneste gang, og andre sentrale aktører, som Ramzan Kadyrov, er ikke oppført. De fleste stedsnavn og islamske termer mangler (*ummah*, *fatwa*, *qadi*, *hanafi*, *dhikr*, *jihad*, for å nevne noen), og det samme gjør viktige begreper som «sovjetisk» og «reformisme». En antologi burde dessuten hatt en ordliste med begreper som «qadirisme» og «jadidisme», som i stedet forklares litt her og der.

Ikke engang et lite kart har forlaget kostet på seg, til tross for bokens stive pris på 120 pund. Dette gjør den dessverre uaktuell som pensumbok på emner som «Islam i Europa» eller «Religion og politikk», der den ellers kunne vært kjærkommen. Manglene reiser spørsmålet om hva Routledge egentlig tar seg betalt for. Forlaget tillater ikke engang sidehenvisninger til boken, men forlanger at man i sitater bruker pagineringen i originalartiklene (s. vi–vii). Det er sløsing med offentlige midler om universitetsbibliotekene kjøper inn *The Image of Islam in Russia*, i tillegg til tidsskrifter som universitetene allerede har betalt dyrt for.